

TALL 8

Cant II

Flordeneu

Com ressona un buirac ple de sagetes
del ballester en la robusta espatlla,
al peu del niu de sos amors dolcíssim
quan ronca la maror de la batalla;
aixís avui vora la Tet ressona 5
ple el castell de Rià d'estocs i llances,
i encara pugen, fent remor de ferro,
cavallers i peons per ses escales:
se n'umplen cambres, corredors i porxes,
mentre els corsers renillen en la claustra. 10
En son palau de Cornellà està Guifre
i ací Gentil vigila d'avançada
si cap ombra atravessa les boscúries,
si s'encén en lo bosc cap alimara.
Tot dorm dintre el castell, sinó ses tropes; 15
tot dorm vora el torrent, sinó ses aigües,
que amb los raigs de la lluna joguinegen
trencadissos espills de l'estelada.
Tot dorm: los óssos dins la negra cova,
los aires del capvespre entre les branques, 20
en sa pleta l'anyell, i entre les fulles
los aucells amb lo cap dessota l'ala,
en coixí de celístia les estrelles,
les congestes de neu en la muntanya
de Canigó, com lo somrís puríssim 25
del formidable rei de l'encontrada,
a qui el Pirene fa de trono esplèndid,
i l'hemisferi de florida tiara.
Sembla la serra un gegantí magnoli
quan s'esbadellen ses poncelles blanques: 30
veient-les lo donzell tan argentines,
sos ulls ardents de fit a fit hi clava;
son escuder atlètic se n'adona,
del Canigó nascut en una aubaga:

TALL 9

–Lo que mirau –li diu– no són congestes, són los mantells d’ermeni de les fades, que dansen a la llum de la celístia dels estanys de Cadí vora les aigües; si el més bonic i perlejat tinguésseu, vos valdria, Gentil, més que l’espasa, més que dels llibres tota la saviesa, més que l’or i l’argent dintre de l’arca; si us plagués navegar, veles tindríeu; si volguésseu volar, tindríeu ales.	35
Mes és castell a on qui hi va no en torna; sols un de cent que hi puguen ne davalla.– Ell no ha olvidat a sa Griselda, estrella que el matí de sa vida il·luminava. Qui sap si eix talisman la lligaria amb qui, implacable, de son cel l’arranca?	40
Mes, com, en la vigília de la lluita, com deixarà l’exèrcit que comanda? Com deixarà el patró la nau que mena, lo lleó del desert sa cadellada?	45
Torna mirar los llenços que blanquegen com al cim d’un brandó trèmula flama. «Qui sap si els ha de veure un altre dia?», pensa; «qui sap si és do d’alguna fada, que, si agrait i ara mateix no accepta, com l’or a mà més diligenta vaja?»	50
Pobre Gentil!, dintre son cor de jove lluïten de mort l’estimació i la pàtria, i, quan l’amor tirà dins un cor tendre lluïta, no és sempre lo dever qui guanya.	55
Al caure ja en lo llaç de flors que el tempta: –Trigaré a ser-hi? –febrosenc demana. –Galopant –li respon– a tota brida, podeu tornar ací primer que l’alba.– Diu, i en lo temps que emplea una coloma als colomins en péixer la becada, se’l veu volar entre garrics i arboços, voladora sageta que es despara.	60
Del castell de Rià baixa a la riba, atravessa la Tet d’una gambada i com esbarts de blancs tudons que volen veu de Cirac i Taurinyà les cases.	65
A esquerra deixa el roc Pailer, que lliguen les bruixes amb un pont d’un fil d’aranya, los dissabtes al vespre, perquè puguen passar del riu Llitera a l’altra banda; les que van al sabat amb traidoria, enmig del pont rellisquen i s’esbarren.	70
	75
	80

TALL 10

Per l'arrelam del Canigó se'n puja
lo corser ardorós amb peus de daina,
de ses arrels cap a son tronc amplíssim, 85
que té fontanes i torrents per saba.
Quan troba un cingle altívol lo voreja;
quan troba un córrec famolenc, lo salta;
quan en son vol un lledoner l'atura,
en dos lo migparteix d'un colp d'espasa. 90
Mes lo bosc s'espesseix, lo roure es lliga
als pins que llurs piràmides eixamplen,
i entre ells s'alça l'avet, com l'arbre mestre
entremig del trinquet i la messana.
De tant en tant, del cim de l'aspra serra 95
se veu fins al pregon una escombrada,
com de l'alzina en la negrosa escorça
se veu del llamp corsecador la ratlla.
La neu l'obrí en hivern; quan s'arrombolla
pel torb de les altures apilada, 100
un borralló de gebre, que fa moure
la grua tot volant amb un colp d'ala,
s'augmenta rodolant de cingle en cingle,
com sometent al toc de la campana,
i el borralló de neu ja és ona immensa 105
que empeny i colca més superba onada;
los pins arreu arreu, los faigs i roures,
com los guerrers en ordre de batalla,
de cent en cent rodolen a l'abisme
amb nius i salvatgines que bressaven, 110
amb los ramats que troben en la via,
pastors i pastorims, conreus i cases;
i els llenyataires que de lluny ho veuen
creuen que al pla s'ajoca la muntanya.

TALL 12

Se la mira Gentil, i de Griselda
en ella veu la fesomia hermosa,
és lo seu aquell front, seus aquells llavis
que servirien a l'amor de copa; 150
però sa galanesa és de regina
i ell a Griselda conegué pastora.
Temerós i pensívol acostant-s'hi,
sent florir en ses galtes la vergonya:
–Perdonau-me –li diu–, real princesa, 155
del gran pitxer d'esta muntanya rosa:
no fos una poncella que us retira,
vós de mon cor seríeu robadora.
–Gentil, ingrati Gentil, ja no em coneixes?
Jo só, jo só eixa flor de ta memòria; 160
ton cor era lo gerd que jo cercava
quan veres-me, allí baix, gerdera hermosa,
amb ma falda vessanta de maduixes,
de gessamins endormiscada a l'ombra.
Astre del cel, tan sols per l'amor teva 165
deixí l'atzur de l'estelada volta;
fada, per tu me retallí les ales;
per tu em lleví, regina, la corona,
i de mes mans deixí esmunyir lo ceptre
sols per posar-te a tu cadenes dolces, 170
dolces cadenes per l'amor forjades,
manilles d'argent fi, grillons de roses.
Si vols volar pel cel, tindràs mos somnis;
si pel fil de les serres, ma carrossa.
En Canigó tu ets presoner des d'ara, 175
mes Canigó l'Olimp és de les goges.–
Gentil, lligat per invisibles llaços,
va seguint l'encantada, que, traidora,
estrafà la figura de Griselda,
son caminar suau i sa veu dolça, 180
son mig riure de verge que somia,
son aire de palmera que es gronxola,
sos rinxos de cabell esbulladissos,
son llavi coral·lí i galtes de rosa:
sobirana que deixa son imperi 185
i esclava es fa de qui l'amor li roba.

TALL 13

A l'arribar al caire de la serra,
de Guifre i sos guerrers ell se recorda.
Gira amb recança la mirada enrere;
lo Rosselló a sos ulls que bell se mostra 190
voltat d'una filera d'alimares
que d'una a una en cada cim se posen!
En cada cap de puig dels que rodegen
la plana de Ruscino, hi ha una torre,
una torre gentil que al cel arriba 195
per abastar l'estrella amb què s'enjoia.
De Betera al bell cap ja vermelleja,
com un clavell als polsos d'una hermosa
que per fer la sardana s'arreglera
a desigual fantàstica rodona. 200
Maçana i Madaloc ja al front la duen
com les de Coç, les de Cabrenç i Goa;
i Òpol, Montner i Tautaüll [Talteüll] i Salses
són quatre cirials de flama roja.
Jamai, jamai cap afligida reina 205
se mostrà a un fill amb més brillant corona,
tot dient-li plorosa i a ses plantes:
«No m'entregues, fill meu, a la gent mora!»
Gentil, a una fiblada d'amor patri,
de l'enganyívol somni se deixonda, 210
d'Oliba, del Pelós i Tallaferro
sentint batre en son cor la sang heroica;
i recula a la forta esperonada,
sens mirar la sirena temptadora:
mes en sos llaços ja està pres per sempre, 215
com dins la teranyina dèbil mosca,
i al voler-se'n eixir, per totes bandes,
forta cadena!, hermosos braços troba,
i sent d'amor paraules que l'encisen,
i veu uns ulls d'ullada blava i fonda, 220
mar on naufragarà de sa Griselda,
de son país i pares la memòria.

TALL 14

A un signe de la fada, ses donzelles amb flocs lo lliguen, cintes i garlandes: –Senyora –ell va dient–, deixau-me lliure;	225
dos-cents arquers m’esperen en la plana; si a la lluita no els meno ans que el sol isca, tots dos-cents me diran traïdor a la pàtria. –És lluita més suau la que t’espera;	230
és lluita de l’amor, on l’amor guanya; si és la cadena que et posí trenquívola, de ferro en tinc, d’argent i d’or encara.– Ell se sent pres com un aucell que, lliure volant, se troba en unes urpes d’àliga.	235
Al seu alè, aquella ànima serena s’enllora com mirall en jorns de glaça, i del present la màgica cortina son nom, sa glòria i son honor li amaga, i al costat de sa aimia encisadora,	240
com un clavell vora una rosa blanca, dins un rotllo de nines falagueres, a la planella del Cadí davalla. Aquella plana, avui deserta i nua, llavors era una conca d’esmaragda,	245
la vestien ombrívols pinedes, angèlica i jonquilles la brodaven, mirant-se en un estany que mig umplia del Canigó la monstruosa tassa. Los Estanyols que encara avui l’argenten d’aquella mar petita són petjades,	250
són los bocins d’aquell espill on tota la nau del firmament s’emmirallava. Lo Canigó dóna la mà a Betera, Tretzevents a Betera i Comalada, i, entre ells, oberta a l’ull del cel blavíssim,	255
son verge si desclou aqueixa plana; paner de flors que eixos gegants sostenen, los uns al braç, los altres a l’espatlla; placent jardí que llur suor fecunda regalant de sos fronts a grans cascades,	260
que de tassó en tassó se precipiten com per graons de cristallina escala, fins al major de tots, que en la planícia a alabastrí palau fa de capçana. Semblen ses torres de cristall de roca	265
fermes columnes de la volta blava, ses llums misterioses confonent-se amb les eternes llums de l’estelada, i, sostinguts per cent pilars de pòrfir,	

sos porxes són lo mirador de l'alba. 270

TALL 15

Lo Canigó és una magnòlia immensa
que en un rebrot del Pirineu se bada;
per abelles té fades que la volten,
per papallons los cisnes i les àligues.

Formen son calze escarides serres 275
que plateja l'hivern i l'estiu daura,
grandiós veire on beu olors l'estrella,
los aires rellentor, los núvols aigua.

Les boscúries de pins són sos barbissos, 280
los Estanyols ses gotes de rosada,
i és son pistil aqueix palau aurífic,
somni d'aloja que del cel davalla.

Davant s'estén una illa sempre verda,
ramell de flors dins un pitxer de plata,
oasis bell que el beduí somia 285
vogant pel mar d'arena del Sahara.

Bedolls llustrosos, faigs i avets l'ombregen,
l'encatifen cerfull i genciana,
i les roses alpines entre líquens 290
la vermellor ensenyen de ses galtes.

Com pont de flors, uneix la terra a l'illa
una verdosa i rústica palanca
que atravessa pel mig l'estany blavíssim,
com lo cel estrellat la Via Làctea.

Allí en un trono verd, que els ulls no veuen 295
si és fet de boix florit o d'esmaragda,
los dos s'asseuen, en l'encís que els lliga,
ella a mirar lo cel, Gentil sa cara.

Olor de romaní dels boscos puja,
dels cims olor de regalèssia baixa, 300
gemecs de lires entre els arbres s'ouen,
i en lo palau lo sospirar d'una arpa,

dintre l'estany cantúries de sirena,
i murmuri de nimfes en la platja,
parrupar los tudons en la boscúria, 305
la gelera dringar en la muntanya,

i en les coves de marbre, allí a la vora,
los degotissos ploradors de l'aigua
com enfilall de llevantines perles
que dins aigüeres de cristall s'esgrana, 310

i en lo cel blau eternes melodies
de l'estrella que naix o que s'apaga,
d'astres i sols i llunes que hi rossolen,
barrejant ses clarors en mòbil dansa,

sos ròssecs, cabelleres i corones 315

i el suau aleteig de sa volada.

I, sens trencar lo jove la cadena
que empresona al soldat lluny de sa pàtria,
com un ull virginal que s'espargella,
en sa finestra d'or apunta l'alba,
semblant, com jardinera de l'Altíssim,
per terra i cel les roses de sa falda.

320

Cant II. Flordeneu dins *Canigó*

Volum segon de "Totes les Obres" de Jacint Verdaguer: "Poemes llargs. Teatre", a cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul, Barcelona: Proa, 2003.
Reproducció autoritzada per Grup 62.